

Mednarodni festival filmov Gradec 2005

✉ Marjeta Keršič - Svetel
📄 tiskovni urad festivala

Festival gorniških filmov v italijanskem Trentu je najstarejši na svetu, hkrati pa danes že ponuja tudi največjo pestrost tako filmskega kot nefilmskega dogajanja; festival v Banffu v Kanadi je verjetno najbolj povezan z raziskovanjem gora in njihove vsakovrstne dediščine; graški festival pa je v prvi poplavi gorniških filmskih festivalov tisto, čemur Francozi pravijo »la creme de la creme«. Izbor najboljšega. Z mednarodnim festivalom filmov o gorah in pustolovščinah v Gradcu se nekako končuje vsakoletno festivalsko prikazovanje gorniške filmske bere. Ustanovitelj in direktor tega festivala Robert Schauer poskrbi, da se pred občinstvom v treh dneh zvrsti izbor najboljše filmske in televizijske produkcije minulega leta oziroma najzanimivejši filmi, ki jih je bilo v minulih mesecih mogoče videti na drugih festivalih.

Robert Schauer, ki je letos v Graškem kongresnem centru organiziral že 17. gorniški filmski festival, uživa velik ugled tako v filmskih kakor v alpinističnih krogih. Med drugim je stal že na petih osematisočakih – na Everestu dvakrat. Prvič se je povzpel na njegov vrh leta 1978 v spremstvu sirdarja Ang Phuja – prav tistega, ki je leto dni zatem nesrečno preminil med sestopom z vrha Everesta, na katerem je bil z našo odpravo. Drugič pa je na vrh najvišje gore sveta pomagal pritovoriti skoraj 70 kg težko filmsko opremo, da je lahko posnel kadre vrha za film IMAX.

Graški festival je nam, Slovencem, najbližji veliki mednarodni festival gorniških filmov in pravzaprav je kar presenetljivo, da je obiskovalcev tega dogodka iz Slovenije vsako leto le za vzorec. Avstrijski Gradec res ni tako daleč ... Morda pa je res, da slovenske planinske in alpinistične srenje filmi o gorah kratko in malo ne zanimajo dovolj. Navsezadnje v Sloveniji kljub vsem prizadevanjem podobnega festivala še zmeraj nimamo.

Tudi letošnji graški festival kaže tri temeljne značilnosti, ki so na podobnih festivalih zadnja leta že stalnica: pravo poplavo profesionalno izvrstno narejenih televizijskih dokumentarcev o najrazličnejših temah, redke zares dobre in profesionalne filme o alpinizmu in nekaj alpinističnih filmskih zapisov, ki bi komaj sodili v kategorijo »domači video«, če ne bi dokumentirali dokaj zahtevnih alpinističnih dosežkov. Če kdo snema svoje noge med vzponom na osemtisočak, to še ne pomeni dobrega filma ... Res pa je, da je snemanje v takih okoliščinah lahko že kar junaško dejanje. Ne glede na rezultat..

Gerhard Baur med snemanjem filma Nanga Parbat

Direktor festivala Schauer in režiser Malte Roeper z nagrado za najboljši alpinistični film

Letos je bil član mednarodne festivalske žirije ob Italijanki Danieli Cecchin, Avstrijcu dr. Wolfgangu Freyu, Špancu Jesusu Bosqueju in Bavarcu Hansu Fischerju tudi Tomaž Humar.

Tomaž je takole strnil svoje vtise o festivalu: »Robert me je že nekajkrat povabil na festival in tokrat sem se z veseljem odzval vabilu, naj bom član žirije. Tudi sam se prav zdaj ukvarjam z novim filmskim projektom in hotel sem videti, ali so se stvari od takrat, ko sem se pred nekaj leti dokaj redno udeleževal takih festivalov, kaj bistveno spremenile. Graški festival je ob trentskem in banffskem eden največjih – pa še organiziran je na zelo visoki ravni. Glede letošnje bere filmov pa nisem najbolj zadovoljen. Preveč je TV-dokumentarnih serij o naravi – vsi ti filmi so narejeni po istem kopitu, samo da eden govori o medvedih, drugi o pajkih in tretji o lisicah ... Čeprav smo bili v žiriji zelo različni ljudje, smo se strinjali glede skoraj vseh nagrajenih filmov. Razhajali smo se samo glede glavne nagrade festivala. Tam je bilo razmerje glasov 3:2.«

Festivalski grand prix je dobil film Southern Extreme, ki sta ga ustvarila režiser in režiserka, Monica Schmiedt in Sylvestre Campe iz Brazilije. Gre za dokumentarec o zares povsem propadli alpinistični odpravi na 2404 m visoki Monte Sarmiento na jugu Patagonije. Zgodba je prava anatomija vsega, kar gre lahko v med-

človeških odnosih udeležencev odprave narobe – in pojasnjuje, zakaj se člani odprave vzpona na vrh niso niti lotili, čeprav so bile objektivne okoliščine nekaj dni skoraj idealne. Film je letos dobil tudi glavno nagrado festivala v Trentu in nagrade še na več drugih festivalih. Tomaž Humar je mnenja, da bi moral graški grand prix pripasti kakšnemu drugemu filmu: »Po mojem mnenju si ta film ne zasluži glavne nagrade ... čeprav so psihološka dogajanja in napetosti med člani odprave zelo dobro prikazani. Ampak letos je bilo pač tako, da noben film ni zares zbudil pozornosti – in tako je glavno nagrado prejel Southern Extreme. Med alpinističnimi filmi je bila še najopaznejša zgodba o bratih Huber – zato smo jo tudi soglasno nagradili z zlato kamero za najboljši alpinistični film.« Film Plezanje na meji – Huberjeva poba je delo nemškega režiserja Malteje Roeperja. V tej filmski zgodbi ne manjka osupljivih plezalnih dosežkov, gledalec spozna, da sta si brata v marsičem zelo različna (prvi rad igra na klavir Beethovnovе sonate, drugi uživa v pankovsko navdahnjenem lomljenju mikrofonov na odru ...), da pa se pri plezanju odlično ujemata – in da ima v družini Huber precej besede energična mati ...

V kategoriji filmov o pustolovščinah je zlato kamero dobil Slovak Pavol Barabaš, ki je postal eno najuglednejših svetovnih imen na področju filmov o izjemnih dosežkih (marsikomu je ostal v nepozabnem spominu kader, ki ga je posnel pri prečenju severnega tečaja, ko je ponoči v njegov šotor vdrl sestradan severni medved ...). Barabašev film Amazonia Vertical je zgodba o treh plezalcih, katerih prijateljstvo se ne skrha niti v najbolj surovih razmerah; pri tem je zanimivo, da je med njimi tudi ženska, ki je zahtevnemu dejanju kos najmanj tako dobro kot njena moška tovariša.

Najboljši dokumentarec o gorah je ustvaril znani mojster gorniških filmov Gerhard Baur, tokrat skupaj s svojo ženo Margarete. Nanga Parbat – gora smrti govori o nemških travmah zaradi odprav na to goro, ki so terjale veliko življenj, o nedavni smrtni nesreči pri poskusu vzpona na vrh in skoraj čudežnem preživetju mladega alpinista, ki je ostal živ samo zaradi skoraj živalske volje do življenja.

Med dokumentarci o gorski naravi je žirija

z zlato kamero nagradila film *Plaz* – preživeti tragedijo Američana Davida Hamlina. Tri zgodbe o snežnih plazovih, njihovih žrtvah in ljudeh, ki so se rešili iz objema snežene smrti, so srhljiv dokument ... Srhljiv predvsem zaradi odličnih, skoraj hollywoodskih posnetkov plazov, ki odnašajo neprevidne obiskovalce gora pozimi – pri tem gre za prave smrti in ne zaigrane. Film je opomin, da gore niso svet virtualne resničnosti s filmskih platen in računalniških zaslonov, ampak presneto resničen, včasih tudi okruten svet, v katerem ni milosti za tiste, ki delajo lahkomišelnih napake.

Med filmi o kulturah gorskih ljudstev je zlato kamero dobila rahločutna in izjemno dobro posneta zgodba nemških avtorjev Lise Ader in Thomasa Wartmanna Nekega dne v Samarkandu – uzbeška ljubezenska zgodba. Kamera je spremljala vsakdanje življenje mlade Uzbekinje, ki ji v tradicionalno patriarhalnem okolju oče izbira ženina. Zgodba gledalca sili k razmišljanju, kaj je pravzaprav sreča in kaj poglobljene človeške vrednote, pa tudi o tem, da je nesmiselno presojati druge kulture s svojimi lastnimi merili.

Letošnji graški festival je prinesel veliko filmov, ki so bili prava paša za oči. Za vse po vrsti so značilni velika profesionalnost, želja povedati zgodbo na kar se da mikaven in iskren način in občudovanja vredna požrtvovalnost ustvarjalcev, ki so za dober filmski kader pripravljene dobesedno skočiti levo v gobec. Ali se sprehoditi čez minsko polje. Ali se splaziti v najgloblje podzemlje.

Tudi ta festival je pokazal, da po eni strani gorniško filmsko produkcijo popolnoma obvladujejo televizijske hiše, ki blestijo z naravoslovnimi dokumentarci in dokumentarno-reportažnimi izdelki, po drugi strani pa postajajo alpinistični in plezalni filmi prava redkost.

»Glede na velikansko število plezalnih filmov in filmov o gorskih športih, ki jih lahko človek gleda prek interneta, postajajo festivali za alpinistične filme nekako manj pomembni. Stroga festivalska pravila zahtevajo take filme, da popolnoma prevladujejo izpiljeni televizijski poljudnoznanstveni izdelki. Plezalni filmi, ki ustrezajo festivalskim merilom, so redki in bodo verjetno postali še redkejši!« komentira Tomaž Humar.

Ob filmskih projekcijah so si obiskovalci letošnjega graškega festivala lahko ogledali tudi zanimivo fotografsko razstavo enega najboljših avanturističnih fotografov na svetu. Jimmy Chin, ki so mu plezalski prijatelji nadeli vzdevek Priča (ker dokumentira njihove najzahtevnejše dosežke), je odrasel v južni Minnesoti v ZDA. S svetom navpičnih sten se je prvič srečal pri osemnajstih letih na izletu v Kalifornijo – in zgrabilo ga je tako močno, da do danes ni nehal plezati in se potepati po vseh svetovnih gorstvih. S fotografiranjem se je začel ukvarjati po naključju. Spomladi 1999 je s prijateljevim fotoaparatom naredil nekaj posnetkov na vrhu El Capitana in enega izmed njih je za zajetno vsoto odkupila tovarna alpinistične opreme ... Tako se je začelo. Danes njegove fotografije objavlja National Geographic, pa tudi vrsta drugih najuglednejših svetovnih revij. »V resnici vem o fotografiranju zelo malo

Trije člani mednarodne žirije 2005 - Tomaž Humar, Daniella Cecchin, Wolfgang Frey

– mnogi amaterski fotografi vedo veliko več od mene. Imam pa sposobnost, da pridem tja, kamor večina ne more, in dar, da v pravem trenutku pritisnem na sprožilec,« pravi o sebi. »Zmeraj me najbolj zanima odnos med človekom in okoljem, v katerem ta človek deluje. Za dobro fotografijo je treba predvsem dobro opazovati in poznati oboje.«

Jimmy Chin grew up in southern Minnesota, wondering what life would be like if the landscape wasn't so flat. It only took one clim-

bing experience in Joshua Tree, California, when he was eighteen, and he was hooked. After finishing college, Jimmy set out for a short climbing and skiing road trip. Eight years later he's still traveling full-time. These days, however, his road trips take him a bit farther from home. As an athlete for The North Face, as well as an accomplished photographer, Jimmy has been busy climbing, skiing, exploring and photographing adventures in the remote corners of the planet.

In the last few years, Jimmy has organized and participated in numerous climbing, ski-mountaineering and exploratory expeditions to Tibet, China, Pakistan, Nepal, Tanzania, Mali, South Africa and Argentina. Some of his adventures include: climbing first ascents of big walls and alpine towers in the Karakoram Mountains of Pakistan; crossing the Chang Tang Plateau in northwestern Tibet, on foot and unsupported, with Conrad Anker, Galen Rowell and Rick Ridgeway; and attempting the direct North Face of Mount Everest, alpine style, with Stephen Koch. In the spring of 2004, Jimmy climbed Mount Everest with David Breashears while filming a feature film for Universal Studios. Jimmy has appeared in numerous publications, including profiles in *National Geographic*, *Outside*, *Men's Journal*, *People* and *Powder* magazines. ●

2 International Union for Conservation of Nature (Mednarodna zveza za ohranjanje narave).

Spomin na goro (Jalovec 1977)

Na tlaki naglice in hrupa
mi misli kot na perotih gorske ptice
zajadrajo v gorski svet.

Tam sem doma.

Visoko, blizu sonca in neba modrine,
se pogovarjam z vrhovi krog in krog,
dokler se v sence ne ogrnejo doline.

Poslavljam se od svoje gore,
ko popoldanski veter nosi hlad.
Zahvaljen bodi gorski bog
in daj, da še se vrnem čil in mlad.

Med skalami veselo poskakujem
navzdol, po hrbtu gore
in skozi žleb na suhi plaz,
ki še nedavno se je lesketal v snegu.
Potem vse niže, po kamnitem bregu
drsim v mrak in mraz.

Saj vem,
da spodaj gospodar me pričakuje.
Na pragu drobne koč
z zvezdami vasuje,
ki prve se prižigajo za krono Jerebicam.

V lepo pospravljenem zavetju
borovcev se kurjava širi.
Ob vsem, kar bornega je v tem imetju,
razkošja polno se srce umiri.

»Dovolj si se nagledal, gornik!
Prelestje dneva je minilo.
Na mizi čaka toplo okrepčilo!«

A tu: »Dovolj si se nasanjaj, človek,
na mestnem spisku Ničev Nič,
kolesje naglice dohiti,
za hrbtom čaka te birič!«

*Pesem je pred skoraj tridesetimi napisala znana otroška
zdravnica dr. Marija Kalan, v objavo pa nam jo je poslal
Marjan Poljanec.*